

DE BABELBOX

16

DRIEMAANDELIJKSE NIEUWSBRIEF VAN BUBBELS & BABELS

PROJECT VOOR (EX)DRUGAFHANKELIJKE OUDERS MET JONGE KINDEREN

V.u. Bubbels & Babbels - Zeilstraat 16 - 2060 Antwerpen

Augustus 2005

Jaargang 4

1. VOORSPEL

Beste lezer,

Begin september. De mailbox puilt uit van nog te beantwoorden berichten, het to-do lijstje groeit zienderogen aan en collega's sijpelen druppelsgewijs terug binnen. Wellicht voor velen niet het meest geschikte moment om deze nieuwsbrief volledig te doorploeteren. Maar geen erg, we hebben gekozen voor inhoud met een relatief lange houdbaarheidsdatum. Elke dag een artikelje na de middaglunch of voor het slapengaan, en binnenkort sta je als hulp- of zorgverlener weer met een uitgebreidere kennis in het werkveld, zonder dat het je noemenswaardige energie gekost heeft.

Voor deze uitgave herwerkten we ondermeer een overzichtsartikel dat ons meer inzicht biedt in de leefwereld van kinderen die

opgroeien in gezinnen waar één of beide van de ouders kampt met een alcohol- of drugprobleem. Hieruit blijkt dat je als leerkracht, hulpverlener of kennis van deze kinderen een belangrijke rol kan hebben in het doorbreken van het taboe en de geheimhouding. Daarvoor dien je echter wel eerst het probleem gedetecteerd te hebben. Een alerte basishouding met oog voor onuitgesproken signalen is hiervoor essentieel. In de volgende Babelbox zal dit thema uitgebreider aan bod komen.

Daarnaast kom je meer te weten over de verschillende fases die ouders doormaken bij een uithuisplaatsing. Niet zelden worden deze ouders nl. afgerekend op hun vijandige of onredelijke houding na een uithuisplaatsing.

Meer inzicht in het proces dat deze ouders op dat moment doormaken kan wellicht bijdragen tot een betere ouderbegeleiding.

Verder kom je er achter wat het jeugdparket nu juist doet en hoe zij naar de thematiek van ouderlijk middelengebruik kijken en trachten we wat duidelijkheid te scheppen in het juridische kader omtrent het uitwisselen van vertrouwelijke cliëntinformatie.

Tenslotte is ook de activiteitenkalender voor de volgende maanden bijzonder goed gevuld met tal van interessante studiedagen en vormingen. Misschien komen elkaar hier wel ergens tegen.

Alvast veel leesgenot.

De redactie

Inhoud

1. Voorspel
2. Opgroeien in een "gezin onder invloed"
3. In de kijker: het jeugdparket
4. Ouder aan het woord
5. Delen van vertrouwelijke informatie
6. Begeleiding van rouw en roldifferentiatie bij ouders na uithuisplaatsing
7. Nederlandse casemanagers op bezoek
8. Babbelfax
9. Gelezen - gezien - gehoord

---

2. OPGROEIEN IN EEN “GEZIN ONDER INVLOED”.

Niettegenstaande ouderlijk middelenmisbruik hoe langer hoe meer aandacht krijgt, is nog relatief weinig geweten over de ervaringen van kinderen die in deze gezinnen opgroeien. Brynna Krol, verbonden aan de Britse Exeter Universiteit doet in het artikel “Living with an elephant – Growing up with parental substance misuse” in het vakblad “Child and Family Social Work” een poging om deze leemte op te vullen.

Op basis van recent onderzoeksmateriaal verschaft ze meer inzicht in de leefwereld van deze kinderen en geeft ze aan op welke manier we deze kinderen kunnen ondersteunen.

De belangrijkste bevindingen hebben we hieronder voor u samengevat. Geïnteresseerden kunnen het volledige, Engelstalige artikel bij Bubbels & Babbels opvragen.

Inleiding

Ouderlijk middelenmisbruik wordt nu algemeen erkend als een belangrijke risicofactor voor kinderen en stelt hulpverleners binnen kinder-, jeugd-, of gezondheidszorg voor tal van uitdagingen. In Groot-Brittannië zouden ongeveer één miljoen kinderen opgroeien bij ouders die kampen met problematisch alcoholgebruik en bij 250.000 tot 350.000 gezinnen zou er sprake zijn van ouderlijk drugmisbruik. Toch is er weinig geweten over de levensomstandigheden van deze kinderen, daar hun stem zelden gehoord wordt.

Onderzoek toont echter aan dat ouderlijk middelenmisbruik een negatief effect kan hebben op de hechting, op de gezinsdynamiek, op onderlinge relaties en algemeen ouderlijk functioneren. Daarnaast verhoogt dit het risico op intrafamiliaal geweld, temeer wanneer ouderlijk middelenmisbruik gepaard gaat met psychische problemen. Ook toonden tal van onderzoeken een verband met verwaarlozing, emotionele, seksuele of fysieke mishandeling maar ook met kindermoord.

Brynna Kroll analyseerde voor dit onderzoek zeven studies die inzicht gaven in de levensomstandigheden van kinderen die in deze gezinnen opgroeien. Al deze studies baseerden zich op ervaringen van volwassenen die opgegroeid zijn in een gezin waar sprake was van middelenmisbruik en op interviews bij kinderen die momenteel of in een recent verleden in dergelijk gezin verbleven

“Een olifant? Welke olifant?” Ontkenning, verwarring en geheimhouding

Rode draad in alle studies bleek de geheimhouding en de ontkenning van de problemen te zijn en de verwarring die dit op zijn beurt met zich meebracht. Deze dynamiek leidde er vaak toe dat het middelengebruik de centrale spil werd waar alles binnen het gezin rond draaide en waar alle gezinsleden voortdurend mee bezig waren. Voor tal van kinderen bleek dit te evolueren naar een vorm van geheimhoudingscomplot.

De schaamte en de angst voor de gevolgen van het doorbreken van dit taboe, deed kinderen vaak vervreemden van zowel hun familie als van hun ruimere leefomgeving. Hierdoor raakten vele van deze kinderen geïsoleerd en konden zij niet meer rekenen op steun van derden.

Het illegale karakter van drugs brengt ouders en kinderen in contact met een subcultuur waar geheimhouding essentieel is gezien de angst voor vervolging en bestraffing bij ontdekking van het gebruik. Hoe langer deze ontkennings- en geheimhoudingscultuur in stand werd gehouden, hoe moeilijker het werd om hier afstand van te nemen. Deze kinderen bleken hoe langer hoe negatiever te reageren op vragen of initiatieven van buitenstaanders om het vertrouwen van deze kinderen te winnen of om hen te ondersteunen. Het feit iets te weten maar gedwongen worden om dit te ontken-

nen, maakte het voor deze kinderen bijzonder moeilijk om hier met anderen over te praten.

Niettegenstaande deze kinderen dus hard hun best deden om dit geheim te bewaren, bleken ze achteraf toch teleurgesteld in het feit dat niemand getracht had hun geheim te ontdekken, of pogingen gedaan had om erachter te komen wat er aan de hand was. Anderzijds gaven ze toe dat zij dit ook zelf verhinderden.

Het is binnen deze context dat de metafoor van ouderlijk druggebruik als “een olifant in de woonkamer” opduikt. Het visualiseert het gebruik als zijnde een manifest en duidelijk aanwezig gegeven, dat een grote plaats inneemt binnen het gezin en veel aandacht en aanpassingsvermogen vergt van ieder die in zijn nabijheid vertoeft. Tevens verbeeldt deze metafoor krachtig de aanwezigheid van iets gevaarlijk waar je niet kan naast kijken. Daarnaast kan “de olifant” de kinderen ook onzichtbaar maken voor hulpverleners.

Wanneer kinderen iets duidelijk ervaren of waarnemen wat volwassenen compleet negeren, zorgt dit voor een verstoord realiteitsbeeld. Een gevolg hiervan kan zijn dat kinderen beginnen twijfelen aan hun eigen waarnemingsvermogen en dat ze onzeker worden daar ze niet langer zeker zijn dat wat zij ervaren ook werkelijk zo is.

Het ‘negeren van de olifant’ zorgt er ook voor dat kinderen niet meer weten hoe ze hun angst moeten beheersen. Ze zijn bang van de olifant, maar niemand blijkt deze te zien. Hierdoor weten ze geen blijf met hun angsten en krijgen ze de boodschap dat hun gevoelens ongepast zijn en dat ze niet over hun gevoelens mogen praten.

Hechting, scheiding en verlies

Kinderen van ouders met een drug- of alcoholprobleem worden vaak geconfronteerd met verlies

en het verdriet dat daarmee gepaard gaat. Vooral het onzichtbare verlies, zoals het verlies van het gevoel dat hun ouders van hen houden, heeft een grote impact.

Daarnaast is er ook het verlies van een betrouwbare en responsieve ouder, van vertrouwen, van hun gevoel van eigenwaarde en het verlies van een 'normale' levensstijl waarin het veilig is om vriendjes mee naar huis te brengen. Ouderlijk drugmisbruik kan ook leiden tot een tijdelijk verlies van de ouders door gevangenisstraf of door een uithuisplaatsing. Vaak leeft er bij deze kinderen de angst dat de ouders onverwacht zullen verdwijnen.

Kinderen voelen zich niet enkel verlaten door de ouder die middelen misbruikt, maar soms ook door de niet-gebruikende ouder. Doordat hun aandacht opgeslorpt wordt door hun partner, kunnen ze weinig tijd en energie besteden aan het kind.

Een belangrijk thema dat in heel wat studies terugkeert, is het verlies van de kindertijd. Tal van kinderen en volwassenen waarvan de ouders gebruikten, gaven aan in hun kindertijd weinig plezier gekend te hebben. Sommige geïnterviewden gaven aan dat het feit dat zij nooit echt zichzelf konden zijn en het ontbreken van "leuke momenten" in hun kindertijd een grote impact had op hun identiteitsontwikkeling.

Functioneren van het gezin, conflict en instorting

Ouderlijke conflicten worden gezien als een belangrijke bron van stress en angst. Daartegenover staat dat familiale steun een effect heeft op de wijze waarop kinderen zaken ervaren. Het effect van ouderlijk drug- of alcoholmisbruik kan dan ook beperkt worden, op voorwaarde dat het gezin normaal functioneert en ondersteunend is. Ouderlijk middelengebruik betekent dus niet automatisch dat alles ineenstort. Er zijn tal van andere redenen die er toe kunnen leiden dat gezinnen disfunctioneel wor-

den.

Een veel voorkomend gevolg van disharmonie binnen het gezin is dat het hele gezin zich gaat organiseren rond het gebruikende gezinslid. Kinderen plaatsen zichzelf op de achtergrond, omdat hun levens gedomineerd worden door de noden en gevoelens van hun ouders. Hierdoor worden hun eigen gevoelens niet langer bepaald door hoe 'zij' zich voelen, maar door hoe hun ouders zich voelen. Dit leidt tot isolatie, eenzaamheid en het gevoel dat ze niemand kunnen vertrouwen. Niet alleen de onmiddellijke omgeving speelt daarbij een rol, ook het ruimere netwerk. Stress verhoogt wanneer anderen kleinerende opmerkingen maken over de ouders. Dergelijke opmerkingen maken de kinderen meer kwetsbaar.

Middelenmisbruik leidt in tal van gevallen ook tot een scheiding van de ouders wat bijkomende spanningen voor deze kinderen creëert. Voor sommige kinderen is een scheiding van de ouders een opluchting, voor anderen is de impact van een scheiding veel groter. Bovendien gaat het uiteenvallen van het gezin vaak gepaard met een verhuis, verandering van school en verlies van contact met vrienden.

Middelenmisbruik is niet steeds de oorzaak van een scheiding. Soms begint een ouder ook drugs of alcohol te gebruiken als gevolg van een scheiding. Kinderen in een dergelijke situatie zijn er getuige van hoe hun ouders drinken of drugs gebruiken om hun pijn te verzachten maar blijven vaak op zichzelf aangewezen om hun eigen verdriet op hun eentje verwerken.

Geweld, misbruik en leven met angst

Middelenmisbruik (vooral alcohol) geeft frequent aanleiding tot agressief gedrag. Dit geweld wordt door de kinderen als het grootste probleem ervaren. Ook het leren leven met angst, zoals de angst voor ruzies, fysiek geweld of de dreiging ervan en soms de angst voor seksueel misbruik, von-

den ze erg ingrijpend. Voor de kinderen is het erg moeilijk om hierover te praten omdat ze bang zijn voor de gevolgen of omdat ouders dreigen dat ze hen iets zullen aandoen als ze uit de biecht klappen. Ze worden door hun ouders aangemoedigd om buitenstaanders te wantrouwen en om hulpverleners als een bedreiging te zien en niet als een bron van steun.

Alle kinderen werden geconfronteerd met fysiek en psychisch misbruik, waarbij het psychisch misbruik als pijnlijker ervaren werd dan het fysieke geweld. Heel wat kinderen kregen bijvoorbeeld te horen dat hun ouders wensten dat ze nooit geboren waren.

Kinderen verbijsteren zich erover dat ze door de niet-gebruikende ouder onder toezicht geplaatst werden van de gewelddadige gebruikende ouder. Ze voelen zich verraden en ongeliefd. De ervaring dat één ouder het kind niet kan beschermen tegen de andere ouder ondermijnt het vertrouwen in en respect voor de ouders.

Hoewel het meestal de gebruikende ouders is die gewelddadig uit de hoek komt, kan ook de niet-gebruikende ouder, onder invloed van de stress, zich agressief gedragen ten aanzien van het kind. Deze kinderen bleken hier wel begrip voor te kunnen opbrengen maar hadden toch ook het gevoel dat er zaken op hen afgereageerd werden waarmee zij niets te maken heeft. Ook begonnen deze kinderen te denken dat zij zelf bijdroegen aan het creëren van een stressvolle situatie.

Rolomkering en rolverwarring

Binnen deze gezinnen blijkt er vaak sprake te zijn van rolomke-

ring of parentificatie, een gezinsinteractiepatroon waarbij een kind ouderlijke functies gaat vervullen t.o.v. een ouder.

Omdat kinderen loyaal zijn, blijven ze geven. Ze kunnen zich niet voor de nood van hun ouders afsluiten. Ze offeren zichzelf op om hun ouders gevoelens van pijn te besparen; ze voelen zich verantwoordelijk voor hun problemen. Ze vervullen de behoeften van ouders, maar verbergen hun eigen angsten, verdriet en nood. Bovendien verhult dit vaak het feit dat deze kinderen zelf hulp en ondersteuning nodig hebben waardoor ze door de mazen van het hulpverleningsnet dreigen te vallen.

Andere onderzoeken geven aan dat er binnen gezinnen waarbij een ouder middelen misbruikt niet zozeer sprake is van rolomkering, dan wel van rolverwarring. In dit geval wordt het gedrag van de ouders als dermate kinderachtig en stom ervaren dat het kind al het respect voor hen verliest en er een machtsverschuiving ontstaat. Zulke kinderen gedragen zich net als alle kinderen tot op het moment dat het probleemgedrag van de ouder zich voordoet. Op dat moment worden ze erg assertief en gaan ze zich als een ouder gedragen. Ouders gaan zich op hun beurt stiekem gedragen en zijn bang om een uitbrander te krijgen. Dergelijke rolverwarring kan leiden tot afkeer en op sommige momenten zelfs haat ten aanzien van de ouder die middelen misbruikt.

Wat de kinderen zeggen dat ze nodig hebben

Uit deze studies blijkt dat voornamelijk de emotionele pijn van deze kinderen de meeste aandacht vraagt. Isolatie en gebrek aan steun dragen bij tot deze pijn. Deze kinderen hebben er behoefte aan zich veilig, belangrijk en gewild te voelen. Ook bescherming tegen geweld en vrij zijn van angst worden belangrijk geacht.

Vaak zijn kinderen van gebruikende ouders een 'verborgen' groep. Zelfs als de kinderen gezien wor-

den, dan nog worden de noden van het kind vaak over het hoofd gezien of bleken ze secundair ten aanzien van deze van de ouders. Door de loyaliteit ten aanzien van de ouders, het feit dat ze zich bewust zijn van de publieke opinie over alcohol- of druggebruikers en hun angst voor professionele interventie kunnen of durven ze geen hulp vragen. Hulpverleners doen er dan ook goed aan om vooral geduldig te zijn en rechtuit op te merken wat er volgens hen mis is.

Ondermeer omwille van de angst om van hun ouders gescheiden te worden, hadden veel kinderen het er erg moeilijk mee om dingen te die thuis gebeurden verder te vertellen. Hulpverleners zouden aan deze kinderen dan ook duidelijk moeten maken dat de informatie die ze geven vertrouwelijk is en dat ze niet gestraft zullen worden voor het gedrag van hun ouders.

Wanneer ze eindelijk de moed hadden om te vertellen wat er thuis gebeurde, kregen sommigen het gevoel dat er niet naar hen geluisterd werd.

Veel kinderen geven aan dat het zou helpen als ze openlijk hun probleem konden bespreken met een vertrouwenspersoon. Anderen verlangden ernaar te kunnen praten met kinderen in gelijkaardige situaties. Sommigen wilden er gewoon eventjes tussenuit.

Wanneer we deze kinderen echt willen ondersteunen dienen we hen vooreerst te ontschuldigen voor het gebruik van hun ouders. Verder is het belangrijk om hen opnieuw controle te laten krijgen over hun omgeving, hen ruimte te geven om kind te zijn en hen gerust te stellen dat mensen 'beter' worden.

Vaak wordt aangenomen dat de problemen zullen verdwijnen als het middelenmisbruik aangepakt wordt. Toch blijkt dit niet het geval te zijn. Kinderen hebben nood aan continue ondersteuning, ook als de begeleiding voor het middelenmisbruik beëindigd is.

Implicaties voor de praktijk

De implicaties voor de praktijk zijn complex en kunnen niet volledig weergegeven worden binnen dit artikel. Hieronder geven we dan ook enkel de belangrijkste zaken weer.

Kinderen zijn in staat hun noden duidelijk maken op voorwaarde dat het juiste klimaat hiervoor gecreëerd wordt. Dit is een klimaat waarin discussie kan plaatsvinden en waarin de tijd genomen wordt om te luisteren. Bovendien moeten de kinderen de mogelijkheid krijgen om iets *niet* te moeten vertellen.

Eerlijk en direct praten is in deze context de meest effectieve aanpak. Zo wordt de barrière overwonnen dat het onderwerp taboe is of te verschrikkelijk opdat een volwassene er open over zou kunnen spreken. Door de sfeer van geheimhouding en ontkenning die binnen het gezin leven, kan het openlijk bespreken van deze zaken erg bevrijdend werken. Als iemand anders de olifant ziet, leert het kind beseffen dat zijn/haar percepties toch betrouwbaar zijn.

Een belangrijke taak voor de hulpverlener is de wereld van de gezinnen met middelenmisbruik binnen te treden en te weten komen hoe het moet zijn, zowel voor de ouders als voor het kind, om in een dergelijk gezin te leven. Effectieve assessment en interventie zijn gebaseerd op het begrijpen van de dynamiek van ontkenning en weerstand, evenals de impact van de hechting aan het middel en zijn effect op de ouder-kindrelatie. In deze context kan de metafoor van het middelenmisbruik als een familielid – de olifant in de woonkamer – erg bruikbaar zijn. Het biedt tevens een grafische metafoor die zowel zinnig is voor familiale als professionele systemen.

(cd) (dr)

Kroll, B., *Living with an elephant: Growing up parental substance misuse. Child and Family Social Work 2004, 9, p.129-140*

---

3. IN DE KIJKER: HET JEUGDPARKET - EEN BABEL MET NICOLE CALUWÉ, LEIDEND MAGISTRAAT JEUGDPARKET ANTWERPEN

Heel wat van de gezinnen die we vanuit Bubbels & Babbels begeleiden zijn reeds in aanraking gekomen met het jeugdparquet, de jeugdcel van het openbaar ministerie. Maar wat is haar taak precies en hoe functioneert dat parquet en welke visie wordt daar gehanteerd m.b.t. ouderlijk druggebruik? Om deze nieuwsgierigheid te stillen gingen we op de koffie bij Nicole Caluwé (NC), leidend magistraat van Antwerpse jeugdparquet.

B&B: Waarvoor kan er beroep gedaan worden op het jeugdparquet?

NC: Wij worden op de hoogte gesteld van zaken waar minderjarigen bij betrokken zijn, en uitzonderlijk jongeren tot 20 jaar. Het gaat over problematische opvoedingssituaties (POS), over als misdrijven omschreven feiten (MOF) en over zaken waar er geoordeeld moet worden over uitoefening van ouderlijk gezag of omgangsregeling. Het is de taak van het parquet te beslissen wat er met de aangemelde zaken moet gebeuren.

Het parquet is de enige instantie die bevoegd is om een dossier naar de jeugdrechtbank te verwijzen.

Daarnaast kan ons in een concrete zaak ook advies gevraagd worden, bv rond inschatting van risico's in opvoedingssituaties.

Jaarlijks worden wij op het jeugdparquet van Antwerpen op de hoogte gesteld van ongeveer 17.000 situaties. In 11.000 gevallen is er sprake van een MOF, in 6.000 gevallen gaat het om burgerlijke dossiers of een POS.

In +/- 4.000 gevallen gaat het om een zuivere POS. Hieronder zijn er veel verdwijningen, nl +/- 500 per jaar en ook dossiers van spijbelaars of die te maken hebben met pubergedrag.

Wanneer wij op de hoogte worden gesteld van een POS, kunnen zich de volgende situaties voordoen:

Wanneer een POS bij ons terecht komt bekijken wij in eerste instantie of de situatie binnen een vrijwillig kader kan aangepakt worden. Er wordt onderzocht of er verwijzing naar het comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ) mogelijk is. Het kan ook dat er reeds een goede hulpverlening loopt, of dat het parquet oordeelt dat opvolging binnen hulpverlening niet nodig is. In al die gevallen seponeren we. Dat wil zeggen dat we het dossier klasseren en er geen verder gevolg aan geven.

Soms vragen we de jeugdbrigade na een bepaalde periode opnieuw de situatie te onderzoeken. Meestal rondt de jeugdbrigade dit onderzoek binnen een tweetal maanden af en bezorgt ons dan een rapport op basis waarvan we beslissen wat er verder met het dossier gebeurt.

Indien er geen vrijwillige medewerking van de ouders mogelijk blijkt, maar de situatie niet acuut is, verwijzen wij het dossier naar de bemiddelingscommissie. Die commissie nodigt de ouders uit en het parquet, de aanmelder van de situatie of de politie die een proces-verbaal maakte. De bemiddelingscommissie kan op haar beurt naar het CBJ verwijzen, of de zaak uit handen geven (dwz geen verder gevolg geven aan de zaak) of terug doorgeven aan het parquet, ter verwijzing naar de jeugdrechtbank.

Indien het parquet op de hoogte wordt gesteld van een situatie die acuut is en waar er geen vrijwilligheid mogelijk blijkt, verwijzen wij het dossier rechteerks naar de jeugdrechtbank. Op haar beurt kan de jeugdrechtbank een dossier weigeren.

In bepaalde gevallen kan het parquet aan de jeugdrechter vragen een hoogdringende maatregel te

vorderen. (zie babbelbox 14, nvdr)

De beslissing wat er met een aangemeld dossier moet gebeuren, wordt binnen het Antwerpse jeugdparquet binnen de 14 dagen genomen. In spoedeisende situaties handelen we natuurlijk dadelijk.

B&B: Wie kan er allemaal het parquet contacteren?

NC: Wij worden door de politie op de hoogte gesteld van processen-verbaal en krijgen ook verwijzingen door de bemiddelingscommissie. Daarnaast kan iedereen bij ons een situatie melden of advies inwinnen: burgers, diensten voorzieningen, ziekenhuizen... We stellen vast dat er de laatste jaren meer en meer mensen de weg naar ons vinden, wat we een positieve evolutie vinden. We trachten immers de drempel naar ons toe te verlagen.

Het is ook mogelijk anoniem een situatie aan te melden. Wanneer dat gebeurt vragen we steeds aan de jeugdbrigade om de situatie te onderzoeken. De personen in kwestie weten op die manier natuurlijk wel dat er iemand de situatie bij het parquet gemeld heeft.

B&B: Wie werkt er op het jeugdparquet van Antwerpen?

NC: In Antwerpen zijn er momenteel 5 parketmagistraten. Daarnaast zijn er 2 parketjuristen en een criminoloog die hen ondersteunen (o.m. in het voeren van onderzoeken).

Om parketmagistraat te worden moet je rechten gestudeerd hebben en ofwel 5 jaar ervaring hebben binnen de juridische sector, ofwel een stage gelopen hebben van 18 maanden.

Via studiedagen bekwamen we ons verder in de materie van

jeugdzaken die voor juristen toch zeer bijzonder is.

B&B: Hoe kijkt u naar gezinnen waar er sprake is van ouderlijke drugafhankelijkheid.

NC: Gebruik op zich is niet voldoende voor een verwijzing. De consequenties naar het kind moeten duidelijk zijn. Toch moet ik

zeggen dat ik niet veel vertrouwen heb in de opvoedingssituaties in deze gezinnen. Vaak kunnen deze kinderen niet rekenen op hun ouders. In die zin zijn ze onbetrouwbaar. Dit heeft grote gevolgen voor de ontwikkeling van de kinderen. Het is tragisch dat alhoewel de betrokkenheid van de ouders naar de kinderen toe veelal blijft bestaan, ze te

kort schieten in het opnemen van verantwoordelijkheid.

B&B: Bedankt voor dit gesprek

(gv)

Meer info:
Jeugdparquet Antwerpen

t: 03/244 15 22
e: nicole.caluwe@just.fgov.be

4. OUDER AAN HET WOORD

Onderstaand gedicht werd geschreven door één van onze cliënten in een zeer donkere periode in haar leven. Na een zware lijdensweg wist ze haar gebruik te overwinnen en haar leven terug vorm te geven. Sinds kort verblijven haar twee kinderen terug bij haar en stelt ieder het goed.

"Als je begrijpt wat ik bedoel"

Het leven is net als
een Hel op Aarde
of een Hemel in Hel.
Je hebt er het Geluk
maar ook Ellende en Miserie.
En als de ellende
het geluk overmeestert,
dan moet er gehandeld worden.
Hulp roepen,
want dit kun je niet alleen oplossen.
Een oneindige muur houd je
roep tegen.
Als je sterk genoeg bent,
bereikt je roep de overkant.
Als je zwak bent
verandert de Aarde in een Hel
en de Hemel verdwijnt in de Hel.

Eerst was er de lol.
Dan kwam er het plezier.
Je goed voelen.
De zekerheid, zelfzekerheid.
Het vertrouwen in jezelf,
in je doen en laten, in 'vrienden'.
Je diepe innerlijk durven uiten.
Je gedragen zoals je je voelt.
Zonder schaamte en zonder over
je overkomen na te denken.
Je begeeft je op wolken

zonder je te laten stoppen
door hen die het kunnen.
Die zaligheid zelve.
Het genieten.
Verzadiging.
Even emoties.
De hoogste verzadiging.
Emoties, verzadiging.
Dan de angst voor je emoties,
want je wil verzadiging.
Doorgaan tot je het hoogste punt
te pakken hebt, maar zo hoog
kom je niet meer.

Doorgaan?
Maar elke trede omhoog
val je er twee terug naar beneden.
En door pijn en angst
zul je blijven klimmen.
Totdat je krachten het begeven
en je uiteindelijk doen vallen
doordat ze niet sterk genoeg zijn
om aan je eisen te voldoen.

Ze geven meer dan ze aankunnen
maar je wil meer en meer en meer...
Terwijl je weet dat ze rust nodig heb-
ben.

Maar er is de ellende, pijn en angst
die je niet kunt onderdrukken,
tot je lichaam en geest het begeven.

Je functioneren gaat zienderogen
achteruit.
Je zit in het verleden vast,
kan het heden niet bereiken.
Je wilt inhalen en blijft achter
zodat het aan de horizon verdwijnt.
NU
roep je, maar het is te laat.
Toen je kon wilde je niet en
maakte je eigen beslissing.
Je wist wat er gebeuren zou en
dat interesseerde je niet.
Nu er niemand meer is
begin je te roepen.

Toen er iemand bij je was
vertikte je het.
Alleen zijn is te pijnlijk.
dus nu nog de enige oplossing???

Is de hoogste verzadiging passeren
zodat je er blijft en ze
nooit meer kwijtgeraakt.

Maar, is dat het einde van je ellen-
de?

5. DELEN VAN VERTROUWELIJKE INFORMATIE

De Schotse regering publiceerde vorig jaar een rapport dat richtlijnen bevat voor hulpverleners, gerechtelijke autoriteiten, medici en alle anderen die in hun werk geconfronteerd worden met gezinnen waar er sprake is van ouderlijk drug- of alcoholmisbruik. De problematiek wordt vanuit verschillende oogpunten gekaderd en biedt werkbare voorzetten om de hulpverlening aan deze gezinnen adequaat en met kennis van zaken aan te pakken. De inhoud van dit rapport werd geleverd door wetenschappelijk onderzoek en door hulpverleners. Daarnaast bevroegen men ook drug- en alcoholverslaafde ouders en hun kinderen.

Een bespreking van de eerste 3 hoofdstukken uit dit rapport vind je terug in De Babbelbox 13 en 14. In deze derde bijdrage willen we ingaan op de adviezen die het rapport formuleert omtrent het delen van vertrouwelijke informatie met andere hulpverleners.

Gezien de wettelijke context in dit kader van belang is, vullen we deze adviezen aan met een beknopte toelichting van de wetgeving die rond dit thema in België van toepassing is.

Delen van informatie: adviezen

Betreffende vertrouwelijkheid en het delen van informatie schuift het Schotse rapport volgend algemeen principe naar voren: Informatie die een cliënt aan zijn hulpverlener geeft, zou niet gedeeld mogen worden met anderen zonder de toestemming van de cliënt, tenzij de veiligheid van die persoon zelf of van een kwetsbare andere in gevaar is. Wanneer het gaat om gezinnen waar er sprake is van ouderlijke drugafhankelijkheid spelen verschillende factoren een rol bij de overweging vertrouwelijke informatie toch te delen: de leeftijd van de kinderen, de mate van

risico die het gebruik van de ouders meebrengt, of er genoeg geld is in het huishouden, of er steun vanuit de familie beschikbaar is. Gezien drugafhankelijkheid van een ouder het risico op een problematische opvoedingssituatie verhoogt, is het aan te raden dat alle diensten die met problematische druggebruikers werken een interne visie ontwikkelen omtrent de bescherming van kinderen. Hierin moeten duidelijke procedures worden opgenomen evenals richtlijnen over het omgaan met vertrouwelijke informatie. Wanneer bezorgdheid om de veiligheid of het welzijn van het kind vereist dat een hulpverlener vertrouwelijke informatie deelt met anderen zonder de toestemming van de cliënt, dient deze dat tevoren aan de cliënt mee te de-

len. Hierop kan een uitzondering worden gemaakt wanneer men inschat dat dit nog grotere schade zal opleveren voor het kind of voor anderen.

Relevante Belgische wetteksten

Twee wetteksten zijn hier in het bijzonder relevant, met name de verplichting tot hulpverlening (422bis strafwetboek) en het mededelingsrecht (458bis Strafwetboek). Artikel 422bis Sw bepaalt dat degene wordt gestraft die verzuimt hulp te verlenen aan iemand die in groot gevaar verkeert, hetzij hijzelf de toestand van die persoon heeft vastgesteld, hetzij die toestand hem is beschreven door degenen die zijn hulp

inroepen. Wanneer geen hulp wordt verleend aan een minderjarige die in gevaar verkeert, is dat een verzwarende omstandigheid. Het bestaan van een 'groot gevaar' verwijst naar de persoonlijke integriteit, de vrijheid of de eerbaarheid van een individu die in het gedrang komen zodat er ernstig gevaar is voor de fysieke of psychische gezondheid. Artikel 458bis Sw laat hulpverleners toe om in ernstige gevallen van kinderverwaarlozing of kindermishandeling het parket te verwittigen, op voorwaarde dat hij het slachtoffer heeft onderzocht of door het slachtoffer in vertrouwen werd genomen en als de hulpverlener niet in staat is om zelf of met behulp van anderen het kind te helpen. Dit artikel is van toepassing wanneer er ernstig en dreigend gevaar is voor de minderjarige. Er dient hulp geboden te worden die op dat ogenblik het meest adequaat lijkt. Als de persoon niet bevoegd is om zelf hulp te bieden, moet hij gespecialiseerde instanties op de hoogte brengen.

In de praktijk

In België werden er nog slechts zeer weinig vonnissen uitgesproken die betrekking hebben op het beroepsgeheim van hulpverleners. De wettelijke contouren van dit beroepsgeheim zijn voor interpretatie vatbaar.

Daarom is het raadzaam goed te kunnen verantwoorden met welk doel je welke informatie met wie uitwisselt en je steeds bewust te zijn van het niet vanzelfsprekende van het uitwisselen van vertrouwelijke informatie.

Het casemanagement van Bubbels & Babbels staat of valt met de uitwisseling van informatie omtrent een cliëntensysteem met andere

hulpverleners en steunfiguren uit het netwerk van dit cliëntsysteem.

Binnen het casemanagement van Bubbels & Babbels en wellicht ook binnen de werking van vele diensten heeft men de expliciete toestemming van de cliënt om informatie met nader bepaalde anderen te delen. In België bestaat er echter geen wettekst die over deze gang van zaken een expliciete uitspraak doet en onder juristen bestaat discussie over de wettelijkheid van deze werkwijze. Vanuit juridisch oogpunt is het daarom aan te raden om als

hulpverlener één en ander duidelijk aan je cliënt te specificeren. Het is raadzaam je cliënt goed uit te leggen welke informatie je wil doorgeven, wat je met die informatie-uitwisseling wil bereiken ed.

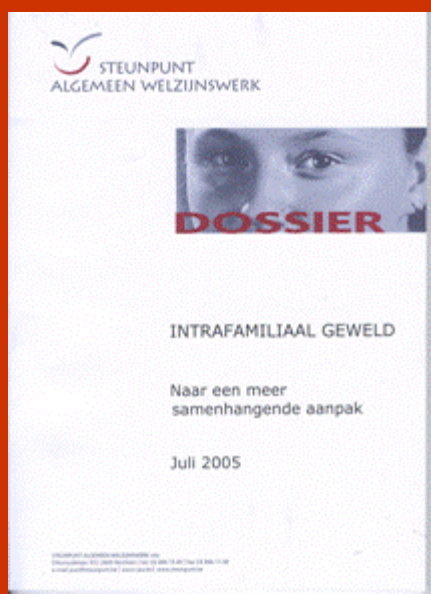
Tot slot wil ik echter benadrukken dat het beroepsgeheim ook zijn grenzen kent. Indien er bezorgdheid bestaat om de veiligheid of het welzijn van het kind is men – ook als hulpverlener – verplicht hieromtrent zijn of haar verantwoordelijkheid op te nemen, ook indien er geen toestemming van de ouders is voor het uitwisselen van informatie.

Met dank aan Isabelle Van der Straete assistente K.U.Leuven, Instituut voor Sociaal Recht.

(gv)

**Scottish executive (2004),
Getting our priorities right: Good practice guidance for working with children and families affected by substance misuse.**

Het gehele rapport (95 p.) kan gedownload worden via de website van Bubbels & Babbels: www.bubbelsbabbels.be

Dossier Intrafamiliaal geweld - naar een meer samenhangende aanpak
Red. Kris De Groof
Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
Juli 2005

Afgelopen maand rolde bij het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk het dossier "Intrafamiliaal geweld - naar een meer samenhangende aanpak" van de persen.

Dit dossier werd samengesteld door Kris De Groof in het kader van een project dat binnen het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk gedurende tien maanden werd opgezet rond intrafamiliaal geweld. Één van de opdrachten was de beschrijving van het bestaande aanbod van de Centra Algemeen Welzijnswerk m.b.t. intrafamiliaal geweld. Er werd ook een aanzet te gegeven tot visieontwikkeling via een werksortdoorbrekend overleg en een reeks vormingsdagen.

Het eerste deel van dit dossier biedt een grondige verkenning van het fenomeen intrafamiliaal geweld, op basis van een literatuurstudie. Hierin wordt nagegaan wat verschillende actoren onder intrafamiliaal geweld verstaan, hoe vaak het voor komt, wat de risicofactoren en de gevolgen zijn. Uit deze literatuurstudie blijkt dat de verschillende verschijningsvormen van intrafamiliaal geweld (partnergeweld, kindermishandeling, oudermishandeling, ouderenmis(be)handeling) niet los staan van elkaar en vaak dezelfde dynamieken vertonen bij slachtoffers, plegers en bij de hulpverlening. Het pleidooi voor een meer integrale benadering is dan ook de rode draad in dit dossier.

Het tweede deel gaat dieper in op het aanbod van de Centra Algemeen Welzijnswerk m.b.t. intrafamiliaal geweld, gebaseerd op de drie kerntaken van het algemeen welzijnswerk: een breed onthaal, psychosociale begeleiding en algemene preventie. Naast een beschrijving van het bestaande aanbod, worden ook ideeën en voorstellen voor een wenselijk aanbod geformuleerd.

Het dossier kost 10 euro en kan besteld worden via mail: doris.michielsen@steunpunt.be

6. BEGELEIDING VAN ROUW EN ROLDIFFERENTIATIE BIJ OUDERS NA UITHUISPLAATSING - DEEL 3

In dit derde deel van de bespreking van het methodieboek "Ouderbegeleiding bij roldifferentiatie" staan we stil bij de verschillende fases die ouders doormaken bij een uithuisplaatsing en het belang om als hulpverlener attent te zijn voor deze verlieswerking.

Zowel het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens als het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind beschouwen de ouders als de eerste verantwoordelijken voor de opvoeding en verzorging van hun kind. Dit houdt in dat er een streven moet zijn om gezinsleden bij elkaar te houden en om zoveel mogelijk de natuurlijke krachten van de ouders en de ouder-kindrelatie te benutten.

Er is echter de realiteit dat er wereldwijd, in alle culturen en sociale lagen van de maatschappij, kinderen opgroeien in problematische opvoedingssituaties waarbij hun ontwikkeling schade lijdt. In Europa wordt een gedeelte van deze kinderen voor korte of lange tijd, met instemming van de ouders of gedwongen, opgevangen in instellingen en bij pleeggezinnen. Ook in deze situaties moeten de hulpverlenende instanties de prikkel behouden om de ouders een plaats te geven in het opvoedingsproces of om hen op termijn meer (of terug) betrokken te krijgen. Enkel in uiterste gevallen van duidelijke kindermishandeling, misbruik en opzettelijke verwaarlozing mag de ouderrol beperkt worden tot een begeleid bezoek op neutraal terrein.

Onderzoeken en praktijkervaringen hebben immers aangetoond dat het op lange termijn beter is voor de persoonlijkheidsontwikkeling van kinderen om contact te kunnen onderhouden met hun natuurlijke ouders.

De auteurs van het boek "Ouderbegeleiding bij roldifferen-

tiatie" bieden hulpverleners een methode aan om ouders te helpen nieuwe invullingen aan hun ouderrol te geven na een uithuisplaatsing.

Zelf ben ik meermaals getuige geweest van het zwaar verdriet dat ouders bij een uithuisplaatsing, wat de redenen of omstandigheden ook mogen geweest zijn die aanleiding gaven tot die beslissing. Het is zeker niet zo dat

ouders die niet in staat zijn om hun kinderen de nodige ontplooiingskansen te bieden, geen gevoelens zouden hebben voor het kind of blij zouden zijn dat ze van hun kind "af" zijn.

In tegenstelling tot een rouwproces na een overlijden is er bij verliesverwerking rondom de uithuisplaatsing van kinderen geen sprake van een definitief en onomkeerbaar afscheid. Het verwerkingsproces na verlies van het opvoederschap is doorgaans een langdurig proces. Het start zodra de uithuisplaatsing zich als onvermijdelijk aankondigt en indien er geen perspectief op terugplaatsing gegeven wordt, loopt het vaak jaren door.

De auteurs beschouwen rouw en roldifferentiatie als parallelle processen waarin men een aantal fasen kan herkennen, die zich echter niet altijd volgens een voorspelbaar patroon voltrekken.

De fase van ontkenning :

Deze fase treedt meestal op vlak na het vernemen van de aankondiging of uitvoering van de uithuisplaatsing en kenmerkt zich bij ouders door uitingen van verloochening, verdoving en acute crisis. Het zijn afweermechanismen omdat het nog te moeilijk is om de werkelijkheid onder ogen te zien en de emoties te intens en te pijnlijk zijn. Aanvullende informatie en uitleg over de redenen of de duur van de uithuisplaatsing kunnen volledig langs de ouders heen gaan en dringen dan letterlijk niet door. Ouders hebben daardoor achteraf het idee dat er geen of veel te weinig uitleg aan hen gegeven werd. Sommige ouders sluiten zich af, weigeren erover te praten of doen net alsof er niets verandert.

De fase van boosheid en verzet :

In deze fase zijn de ouders in de war en kunnen zij de gebeurtenissen en hun gevoelens moeilijk ordenen. Dit uit zich in reacties van opstand, verzet, woede, protest, teleurstelling en kunnen de vorm aannemen van zeer felle boosheid en agressie. Vooral wanneer de ouders geen inzicht hebben in de redenen die aan het besluit ten grondslag liggen, kan verzet heftige vormen aannemen. Ouders hebben in deze fase vaak het gevoel dat iederéén tegen hen is.

Verzet zoekt een schuldige, een zondebok. In de meeste gevallen richten de ouders hun boosheid op de betrokken hulpverleners en de plaatsende instantie. Soms geven zij de schuld aan de omstandigheden of aan de kinderen zelf. Het komt ook voor dat ouders inzicht hebben in de redenen voor de uithuisplaatsing maar weigeren ze om akkoord te gaan met de plaatsing als hulpmiddel voor hun situatie.

De auteurs geven aan dat deze boosheid en verzet een normaal fenomeen is en een belangrijke

functie kunnen hebben. Het is een manier om het verdriet te doorleven en om de gevoelens van machteloosheid te boven te komen. De uiting van woede en verzet kan tot een catharsis leiden en opluchting geven. Op die manier kan men deze fase zien als een eerste stap in de richting van het aanvaarden van de realiteit. Het is dus belangrijk dat hulpverleners de ouders niet afrekenen op deze emotionele uitingen.

De fase van marchanderen en onderhandelen :

Op het moment dat ouders de realiteit van hun verlies onderkennen, proberen ze door marchanderen en onderhandelen vorm te geven aan hun verdriet en hun eigen ego te herstellen. Ze laten op deze manier zien dat ze zich niet zomaar gewonnen geven en proberen grip te krijgen op de situatie. Het dient ook als middel om erkenning voor hun ouderpositie te verkrijgen. Ouders kunnen in deze fase overdreven kritisch reageren op hulpverleners en andere betrokkenen zoals pleegouders. Anderen profileren zich sterk als slachtoffers van de bevoegde instanties. Om de ruimte voor onderhandelen te vergroten, voeren ouders vaak nieuwe argumenten aan om bestaande afspraken te veranderen. Veranderende omstandigheden en onduidelijkheden over de reden tot plaatsing blijven sowieso een bron van twijfel en non-acceptatie. Psychisch uit zich dit bij de ouders in verschijnselen van leegte, lusteloosheid, neerslachtigheid, verlies van realiteit, eenzaamheid en sociale afhankelijkheid.

De fase van gelaten acceptatie : Het kenmerk van deze fase is dat ouders gaandeweg meer in staat zijn om de plaatsing te zien vanuit het perspectief van het kind. Naarmate de ouders meer vertrouwen krijgen in de hulpverleners, de opvang van hun kind en niet bang meer zijn hun eigen positie geheel te verliezen, ontstaat er ruimte om de plaatsing te beginnen aanvaarden. Het wordt hen

langzaam duidelijk dat het voor het kind beter is dat zij de plaatsing accepteren. De plaatsing is soms al jaren bezig voordat ouders tot dit inzicht komen. Zwakbegaafde ouders of ouders die door een psychische stoornis verminderde reflectievermogens hebben, komen soms nooit tot dit inzicht.

De fase van (daadwerkelijke) aanvaarding :

In deze fase aanvaarden de ouders het feit dat het kind door anderen opgevoed en verzorgd wordt. Bij een pleeggezinplaatsing komt daarbij dat de ouders het kind ook de toestemming geven om zich aan de pleegouders te hechten. Zij geven tegelijkertijd een nieuwe vorm aan hun ouderschap en een andere plaats aan het kind in hun leven.

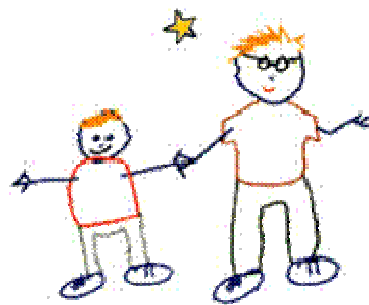
Acceptatie van de uithuisplaatsing moet men zien in die zin dat de ouders kunnen verdragen dat het zo gelopen is en dat ze begrijpen dat dit voor het kind het beste is. Het gaat om louter rationele afwegingen. Het wil niet zeggen dat zij de plaatsing vanaf nu permanent accepteren. De beperkingen van de niet-verzorgende en niet-opvoedende ouderrol blijven vaak knagen.

De uithuisplaatsing gebeurt in een fase in het leven van de ouders waarin zij niet in staat zijn om opvoedingsverantwoordelijkheid te dragen. Wanneer omstandigheden zich wijzigen, kunnen de ouders nieuwe mogelijkheden zien of andere behoeftes krijgen die bestaande afspraken aan het wankelen brengen. Twijfel aan de juistheid van de plaatsing kan opnieuw een fase van bijv. boosheid en verzet oproepen.

Verlies van opvoederschap kent verschillende betekenissen. De persoonlijke betekenis die ouders hier aan toekennen bepaalt mede het verloop van het acceptatieproces en de invulling van het ouderschap na de uithuisplaatsing. Het is nodig dat hulpverleners (uit de bijzondere jeugdzorg) de sig-

nalen van verliesverwerking herkennen en het soms extreme gedrag van de ouders in het licht van dat verwerkingsproces kunnen zien en hen er niet op afrekenen of juist in dat gedrag hun vermoeden van "falend" ouderschap bevestigd zien. Zij dienen een onderscheid te maken tussen de persoon van de ouder en zijn gedrag in die bepaalde situatie. Dit is een professionele basishouding die de hulpverlener gedurende het hele verwerkingsproces moet behouden, samen met het herhalend informeren van de ouders over het hoe en waarom van de plaatsing. Ouders dient duidelijk gemaakt te worden wat er van hen verwacht wordt, over welke zaken zij zeggenschap behouden, waar de grenzen liggen en hoe zij in de toekomst meer zeggenschap kunnen terugkrijgen. Ook dienen alternatieven aangeboden te worden voor de beperking van hun ouderrol. Als hulpverlener moet je betrouwbaar zijn en je toezeggingen waarmaken. Een open, eerlijke werkwijze waarin ouders zich gehoord en gerespecteerd weten, is voor de hulpverleners de beste preventie tegen mogelijke agressie van de ouders.

De auteurs beschrijven in hoofdstuk 7 de uithuisplaatsing vanuit het perspectief van kinderen. Zij stellen dat er in instellingen en pleeggezinndiensten voldoende kennis en vaardigheden in huis zijn om kinderen hierbij te begeleiden. De geboden hulpverlening wordt afgestemd op de leeftijd en ontwikkelingsfase van het kind. Vooral de rechtstreekse communicatie met het kind over de redenen tot uit-

huisplaatsing is afhankelijk van zijn/haar cognitieve ontwikkeling. De auteurs verwijzen naar andere artikels en onderzoeken die het belang voor het kind van het behoud van een band met de biologische ouders, aangeven. De voordelen van die band voor het kind bevinden zich op het vlak van de ontwikkeling van hechtingsvaardigheden, als oplossing voor de identiteitscrisis in de puberteit en vergemakkelijkt de ontwikkeling van langdurige relaties. Continuering van deze band is dus vooral van belang voor de verdere identiteitsontwikkeling van het kind. Het is mijn ervaring dat het kind altijd baat heeft bij het ervaren van de oprechte betrokkenheid van zijn ouders. Al heeft het kind zich gehecht aan de pleegouders en krijgt het de beste opvang en

warmte, diep van binnen zoeken kinderen een bestaanszekerheid die alleen de eigen ouders kunnen geven. Cruciale vragen waar geplaatste kinderen mee zitten zijn :

- *Waarom kan ik niet opgroeien bij mijn ouders ?*
- *Houden mijn ouders niet van mij ?*
- *Ben ik wel gewenst, mag ik er zijn ?*
- *Kan ik voor de rest van mijn leven rekenen op mijn pleegouders ?*

Tekenen van betrokkenheid van de ouders zijn signalen waarop het kind gevoelens van eigenwaarde, zelfvertrouwen en z'n identiteit bouwt.

In hoofdstuk 11 geven de auteurs tenslotte een uitgebreide beschrijving van hun 10-stappenplan bij een perspectiefbiedende plaatsing

in een pleeggezin, aangevuld met een handelingsplan bij iedere stap en een stappenplan in bijzondere situaties.

In de volgende Babbelbox tracht ik tenslotte de inzichten en adviezen van de auteurs concreet te bekijken voor situaties waarbij één of beide ouders problematische druggebruikers zijn.

(mj)

Marleen Janssen is maatschappelijk werker en familietherapeute en werkt als casemanager binnen Bubbels & Babbels

Ouderbegeleiding bij roldifferentiatie - Ouders helpen bij het invullen van de ouderrol na plaatsing van hun kind in een pleeggezin
Haans, Robbroeckx, Hoogeduin en van Beem-Kloppers
SWP - Amsterdam - 2004

7. NEDERLANDSE CASEMANAGERS OP BEZOEK

Op initiatief van Bubbels & Babbels kwamen begin mei 12 Nederlandse casemanagers van 4 verschillende projecten afgezakt naar Antwerpen. Allen waren ze werkzaam in projecten of voorzieningen die zich richten op gezinnen waar één of beide ouders te kampen hadden met problematisch middelengebruik.

In Nederland heeft casemanagement als werkvorm al een langere geschiedenis dan in ons land. Toch bleek dat dit niet noodzakelijk hoeft te betekenen dat hier ook meer éénvormigheid zou bestaan in de wijze waarop het aanbod georganiseerd wordt. In de jaren tachtig en negentig zagen vele KVO en KDO-projecten (*Kinderen van Verslaafde - Drugsverslaafde Ouders*) het licht bij onze noorderburen. Maar ondermeer een ge-

brek aan globale visie rond de plaats van dit aanbod binnen het hulpverleningslandschap, het gebrek aan middelen, maar eveneens het gebrek aan effectonderzoek waarin de meerwaarde van deze werkvorm werd aangetoond, deden tal van project stranden en verzanden.

Een beperkt aantal projecten wist echter te overleven en heeft ondertussen dan ook een behoorlijke know-how opgebouwd rond hoe je met deze doelgroep het best aan de slag gaat.

Toch bleek uit deze ervaringsuitwisselingsdag dat er ook nog relatief grote verschillen bestaan tussen de verschillende methodieken, die zich echter allen benoemen als (intensief) casemanagement.

Grootste moeilijkheid die door allen ervaren wordt is het werken in de grijze zone, waarbij je als casemanager aanvoelt dat de situatie voor de kinderen niet wenselijk is maar dat je er anderzijds niet genoeg vat op krijgt om de situatie met de ouders uit te klaren. Ook het werken met ouders die verstandelijk beperkt zijn of waar duidelijk een psychische problema-

tiek aanwezig is, wordt door ieder als bijzonder moeilijk ervaren.

De specifieke en relatief nieuwe methodiek waarmee gewerkt wordt en het ontbreken van een ondersteuningsstructuur maakt dat casemanagers in dergelijke projecten vaak het gevoel hebben er wat alleen voor te staan.

Verder werd vanuit het Leidense BKK-project bericht over de lessen die getrokken werden uit de zaak "Savanne", een zaak van kindermoord die in Nederland grote beroering veroorzaakte, en waar BKK zijdelings bij betrokken was.

Deze ervaringsuitwisselingsdag toonde alvast aan dat het werken rond deze thematiek bij alle projecten gelijkaardige vragen oproept en dat er nergens pasklare antwoorden voor bestaan. Wel werd op deze manier een grensoverstijgend netwerk gecreëerd dat de ambitie heeft om minstens éénmaal per jaar een gelijkaardig initiatief te herhalen en te leren uit elkaars ervaringen.

Parnassia uit Den Haag nam alvast de fakkel over en is gastheer voor de 2de ervaringsuitwisselingsdag.

(dr)

9. BABELFAX

Federatie
Pleegzorg

Onder de noemer “**Alice Van der Pas in wonderland?**” en in het kader van de Vlaamse week van de pleegzorg, organiseert de **Federatie Pleegzorg Vlaanderen** op **6 oktober** in **Gent** een **studiedag** over werken met ouders in de **Vlaamse jeugdhulp**. Sprekers van dienst zijn ondermeer Alice Van der Pas, auteur van het handboek *Methodische Ouderbegeleiding* en kinder- en jeugdpsychiater Annick Lampo. De studiedag kost 50 euro per persoon (lunch, koffie en informatiemap inbegrepen). Inschrijven kan nu al door storting van 50 euro op rekeningnummer 001-1257942-25 van de Federatie Pleegzorg VZW met vermelding Alice in Wonderland en de namen van de deelnemers. Info: www.pleegzorgvlaanderen.be

Spuitenruil Vlaanderen bestaat 5 jaar en organiseert op **29 september** in het provinciehuis Antwerpen een **symposium** waarbij wordt teruggekeken naar het begin van het project spuitenruil, de evolutie die het project heeft doorgemaakt, de knelpunten die ze ervaart,.... Het symposium richt zich zowel tot professionals (hulpverleners, politiediensten, justitiële diensten, straathoekwerkers, maatschappelijk werkers, preventiewerkers, huisartsen, apothekers,...) als tot iedereen die interesse vertoont in spuitenruil.

Deelname bedraagt 20 euro en vooraf inschrijven is noodzakelijk. Informatie en inschrijving bij: Tessa Windelinckx, Spuitenruil Vlaanderen, t 03/201.12.60 e Tessa.windelinckx@free-clinic.be

LEREN OVER LEVEN
LEERSCHOOL VOOR CONTEXTUELE HULPVERLENING

Leren Over Leven, Leerschool voor contextuele hulpverlening organiseert een **tweedaagse workshop rond “Meerzijdige patiëntigheid in de jeugdzorg”**. De workshop vindt plaats in Het Recreatief in Wilrijk (Antwerpen) op **dinsdag 27 september** en **11 oktober 2005** en richt zich naar alle hulpverleners die actief zijn in de jeugdhulpverlening. Meer info en een inschrijvingsformulier vind je op: www.lerenoverleven.be.

Op **22 september** vindt in Het Stadsmagazijn een **SODA-forum** plaats rond het thema “**Etnisch-culturele diversiteit in de Antwerpse drughulpverlening**”. **Opzet** van dit forum is om de etnisch-culturele gevoeligheid van hulpverleners aan te scherpen en coördinatoren te sensibiliseren tot de opstart van een diversiteitsbeleid in de eigen organisatie. Deelname is gratis maar vooraf inschrijven is verplicht en kan tot uiterlijk 16 september. . E soda@antwerpen.be, T 03 222.37.63. Het volledige programma kan je vinden op www.antwerpen.be/soda

Kliniek St. Jozef vzw organiseert op **donderdag 29 september 2005** haar zevende tweejaarlijkse **studiedag klinische psychotherapie - zuchtigheid en afhankelijkheid** i.s.m. de Vlaamse Vereniging voor Psychoanalytische Therapie en de Vlaamse Vereniging voor Gedragstherapie. Op deze studiedag wordt vooral de subjectieve dimensie van middelengebruik begrijpelijk gemaakt. Welke cruciale plaats kan het middelengebruik innemen binnen de intrapsychische huishouding? Welke functionele analyse ligt aan misbruik of verslavingsgedrag ten grondslag? Welke meerwaarde hebben diverse vormen van klinisch psychotherapeutische hulpverlening te bieden?

Deze studiedag richt zich naar elke hulpverlener die van dichtbij of veraf met middelenmisbruik of afhankelijkheid wordt geconfronteerd. Info en inschrijving: www.sintjosefpittem.be/doc/studiedag/uitnodiging.pdf

Op **22 en 23 september 2005** vindt het vijfde **Vlaams Congres Kinder- en Jeugdpsychiatrie en -psychotherapie** plaats op de Campus Drie Eiken van de Universiteit Antwerpen onder de titel: **Fundamenten voor een nog betere zorg**. **Centrale thema's** zijn doelmatige behandeling en zorg, transculturele kinderpsychiatrie en -psychotherapie, ouderschapsbekwaamheid en disfunctionerend ouderschap. Deze thema's zijn het onderwerp van de centrale lezingen op donderdagochtend en vrijdagochtend. Op donderdagmiddag en vrijdagmiddag worden diverse symposia georganiseerd, enerzijds over de genoemde thema's, anderzijds over wat in Vlaanderen gebeurt en ontwikkeld wordt ter verbetering van de zorg aan kinderen en jongeren.

Het volledige programma, inschrijvingsmodaliteiten ed. vind je terug onder: www.vckjpp.be

10. GELEZEN - GEHOORD - GEZIEN

Hink-Stap-Sprong - Een boek vol ontwikkeling en opvoeding

J. Voets, L. Michielsens, S. Hertens

Bij uitgeverij Garant verscheen onder de titel Hink-Stap-Sprong een tweedelig zeer toegankelijk en bruikbaar naslagwerk rond opvoeding en ontwikkeling. Deze uitgaven zijn het resultaat van een jarenlange zoektocht met

ouders naar de verschillende manieren waarop zij het pedagogisch roer kunnen vasthouden. Samen met ouders, grootouders, familie, kinderen, maar ook hulpverleners werkzaam in diverse werkvormen, zochten de auteurs naar de basiselementen van ontwikkeling en naar de kern van pedagogische vaardigheden. In dertien hoofdstukken gaat het over de hinken, stappen en sprongen in de ontwikkeling van kinderen en over de manier waarop ouders hiermee slagvaardig om kunnen gaan. De eerste vijf hoofdstukken, deel 1, beschrijven de weg van baby's, peuters, kleuters, schoolkinderen en jongeren. De aandacht gaat naar de groeikracht van kinderen, maar ook naar hun groei pijnen en naar bruikbare tips voor

ouders. Voorbeelden, tekeningen en schema's versterken het verhaal. De acht andere hoofdstukken, deel 2, gaan over het gereedschap van ouders: welke vaardigheden hebben ouders best in hun koffer om kinderen gezond en wel groot te krijgen. Drie woorden die hier voortdurend terugkomen zijn: sturen, steunen en stimuleren.

Deze uitgaven richten zich naar elke ouder, maar zijn door hun opzet en eenvoud ook bijzonder geschikt om binnen de hulpverlening specifieke opvoedings-thema's bespreekbaar te maken en ouders hierin te ondersteunen.

Hink-Stap-Sprong. Een boek vol ontwikkeling en opvoeding. Deel 1 + 2
J. Voets, L. Michielsens, S. Hertens

ISBN: 9044117297
2005, Garant Uitgevers nv

Als je mama of papa...

W. Schellekens, P. Janssen

Heel wat kinderen groeien op in een gezin waarin één van de ouders een psychisch probleem heeft. Psychische problemen zijn nu eenmaal een maatschappelijke realiteit. 'Als je mama of papa ...' is een middel om op een actieve en

persoonlijke manier met kinderen en jongeren rond dit thema te werken.

De opzet van 'Als je mama of papa ...' is driedelig. Ten eerste stilstaan bij wat het betekent op te groeien in een gezin waarin één van de ouders een psychisch probleem heeft. Er wordt nagegaan welke belasting dit kan zijn voor de verschillende gezinsleden en hoe je als kind of jongere kan omgaan met het gevoel van verantwoordelijkheid en het gevoel zorg te moeten dragen voor je gezinsleden. Ten tweede bespreekt deze handleiding een aantal mogelijke kanalen waar kinderen en jongeren terecht kunnen voor informatie en hulp.

Ten derde krijgt het kind of de jongere ook informatie over ziek-

tebeelden, behandelingswijzen en erfelijkheid.

'Als je mama of papa ...' bestaat uit twee delen: een handleiding en een werkboek. Terwijl het werkboek gemaakt is voor kinderen van wie één van de ouders een psychisch probleem heeft, is de handleiding de perfecte steun voor wie met hen aan de slag wil gaan. De auteurs zijn beide als (ortho) pedagogen verbonden aan Dagcentrum Kameleon, een afdeling van vzw De Waaiburg in Geel.

Als je mama of papa ... - Werkboek + Handleiding

W. Schellekens, P. Janssen
ISBN: 9044116444
2005, Garant Uitgevers nv

VAD-VORMINGSANBOD

ALCOHOL- EN DRUGGEBRUIK BIJ CLIËNTEN IN DE WELZIJS- EN GEZONDHEIDSECTOR

Tijdens uw werk als welzijnswerker of als gezondheidswerker komt u regelmatig situaties tegen waarin alcohol- of druggebruik een bezwarende factor is. Soms meldt een cliënt zich aan met deze problematiek, maar vaker zal u gaandeweg zelf merken dat er wat aan de hand is. Het is niet altijd makkelijk om indrukken juist te beoordelen en nog veel moeilijker om ze ter sprake te brengen met de cliënt. Temeer omdat de aanleiding voor de contacten met de cliënt meestal niet het alcohol- of druggebruik is, maar wel huisvestingsproblemen, relationele of financiële problemen, opvoedingsituaties,...

De Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen (VAD) wil u de kans bieden om op een deskundigere manier met deze pro-

blematiek om te gaan. Hiervoor werkte ze een vormingsvijfdaagse uit welke ondermeer basisinformatie biedt omtrent gebruik, mis-

bruik en afhankelijkheid. Verder wordt dieper ingegaan op de gevolgen van gebruik/misbruik voor het gedrag van de cliënt, worden er tips gegeven rond het omgaan met cliënten onder invloed en wordt er stilgestaan bij

het belang van een visie op alcohol- en druggebruik in de eigen werksetting. Tenslotte biedt deze vorming een breder inzicht in de meerwaarde maar ook in de potentiële valkuilen van doorverwijzen en samenwerken met andere diensten.

Deze vorming vindt plaats op 29 september, 11, 18, 26 oktober en 28 november, telkens van 9.30 tot 16.30 uur in de lokalen van VAD in de Vanderlindenstraat 15 te 1000 Brussel.

De deelnamekost voor de vijfdaagse bedraagt 145 euro.

Meer info:

Anne De Jaeghere,
T 02 423 03 57,
E anne.dejaeghere@vad.be
www.vad.be/werkwijzer

COLOFON

Redactie:

Cynthia Deman
Marleen Janssen
Griet Vandersypen
Dirk Rombouts

'De Babbelbox' verschijnt viermaandelijks en wordt momenteel verzonden naar een 500-tal abonnees. Wens je deze nieuwsbrief niet langer te ontvangen, of ken je diensten of personen die deze uitgave ook in hun mailbox willen, laat het ons dan weten. Alle reeds verschenen edities kan u terugvinden op onze website.

De volgende nieuwsbrief mag u verwachten in de loop van december. Bijdragen of reacties dienen ingestuurd te worden vóór 15 november.

Info & abonnementen:

Bubbels & Babbels
Zeilstraat 16
2060 Antwerpen
T: 03 236 85 66 - F: 03 669 60 76
E: bubbels.babbels@antwerpen.be
www.bubbelsbabbels.be
Rek. nr. 001-0591383-50